

Vlaams
Parlement

ingediend op **1951** (2018-2019) – Nr. 1
8 april 2019 (2018-2019)

Verslag van de gedachtewisseling

namens de Commissie voor Onderwijs
uitgebracht door Jamila Hamddan Lachkar,
Ingeborg De Meulemeester en Caroline Gennez

over het project
'Samen tegen onbetaalde schoolfacturen'

Samenstelling van de Commissie voor Onderwijs:

Voorzitter: Jan Durnez.

Vaste leden:

Vera Celis, Paul Cordy, Koen Daniëls, Ingeborg De Meulemeester, Kathleen Krekels, Kris Van Dijck;
Jos De Meyer, Jan Durnez, Jamila Hamddan Lachkar, Orry Van de Wauwer;
Franc Bogovic, Jo De Ro;
Caroline Gennez, Tine Soens;
Elisabeth Meuleman.

Plaatsvervangers:

Björn Anseeuw, Matthias Diependaele, Peter Persyn, Willy Segers, Miranda Van Eetvelde,
Manuela Van Werde;
An Christiaens, Sabine de Bethune, Vera Jans, Katrien Schryvers;
Jean-Jacques De Gucht, Francesco Vanderjeugd;
Katia Segers, Steve Vandenberghe;
Elke Van den Brandt.

INHOUD

I.	Uiteenzetting door 'Samen tegen onbetaalde schoolfacturen'	4
1.	Het verhaal van Sigrid	4
2.	Partners.....	4
3.	Het project.....	4
4.	Het traject	4
4.1.	Structureel werken met een actieplan	5
4.2.	Het schoolteam sensibiliseren.....	6
4.3.	Uitwisseling en netwerken.....	6
5.	Trajecten	6
6.	Ontwikkelde materialen	7
7.	College ten Doorn	8
7.1.	Schoolfoto	8
7.2.	Werkgroep.....	8
7.3.	Doelstellingen	8
7.4.	Besluit.....	9
II.	Bespreking.....	10
1.	Tussenkomen van de leden.....	10
2.	Antwoorden van STOS	14
	Gebruikte afkortingen.....	21

Op 14 maart 2019 organiseerde de Commissie voor Onderwijs een gedachtewisseling over het project 'Samen tegen onbetaalde schoolfacturen' met Colette Victor (projectcoördinator), Miet De Bruycker (projectmedewerker) en Annick Willems (directeur College Ten Doorn, Eeklo).

I. Uiteenzetting door 'Samen tegen onbetaalde schoolfacturen'

1. Het verhaal van Sigrid

Bij aanvang van de gedachtewisseling laat *Colette Victor* een radiofragment uit 'De Ochtend' horen van 1 september 2018, waarin Hendrik Vos, professor Europese politiek aan de Universiteit Gent, een brief voorleest over het belang van nadenken over schoolkosten en de gevolgen van uitsluiting als dat niet gebeurt. Het geeft volgens de spreker de context voor de bespreking.

De brief is gericht aan Johan Van Biesen, de voorzitter van de vereniging SOS Schulden op School. Hendrik Vos noemt Johan Van Biesen zijn held van de week, omdat die laatste de effecten van kinderarmoede op de schoolkeuze en -loopbaan bij naam had durven noemen. Het verhaal van Sigrid, het meisje dat kapster wilde worden, maar haar droom moest opbergen wegens te duur, diende daarbij als pijnlijk voorbeeld.

2. Partners

De stuurgroep van het project bestaat uit een brede waaier aan partners, licht de spreker toe. Het Departement Onderwijs en Vorming, Welzijnszorg en Cera zorgen voor de financiële ondersteuning. Daarnaast omvat de stuurgroep ook de onderwijsnetten en -koepels, verschillende armoedeorganisaties, ouderverenigingen en centra voor leerlingenbegeleiding. Alle partners denken mee na over elke stap in het project.

3. Het project

Het Departement Onderwijs en Vorming startte het project samen met de onderwijsnetten, -koepels en armoedeorganisaties op, nadat bleek dat 70 procent van de Vlaamse scholen problemen heeft met onbetaalde schoolfacturen. Via het project krijgen jaarlijks 45 secundaire scholen één schooljaar lang ondersteuning om een doordacht armoedebeleid en een bewust kostenbeleid te ontwikkelen. De nadruk ligt daarbij vooral op preventie van problemen, eerder dan op een curatieve aanpak.

Het project heeft zeven werknemers, met een totaal van 5,1 vte: een vte coördinator, 2,8 vte vormingswerkers en 1,3 vte ervaringsdeskundigen.

4. Het traject

Miet De Bruycker vat het STOS-traject samen in drie onderdelen. In eerste instantie vragen de projectmedewerkers aan de scholen om een structureel kosten- en armoedebeleid te voeren. Daarnaast proberen ze het schoolteam te sensibiliseren rond armoede, zodat het hele personeelsbestand zicht krijgt op de complexiteit van het probleem. Ten slotte wordt er ook gewerkt aan uitwisseling tussen scholen en netwerken.

Ieder traject is gemaakt op maat van de school in kwestie en omvat één schooljaar. Het is de bedoeling om minstens zeven keer samen te komen met de betrokken scholen en, indien mogelijk, ook een terugkommoment te organiseren in het schooljaar dat op het traject volgt. Naast een projectmedewerker is er

meestal ook een ervaringsdeskundige aanwezig tijdens de samenkomsten. Die laatste speelt vooral een rol bij het sensibiliseren, maar kan ook belangrijke inzichten meegeven voor het structurele aspect.

4.1. Structureel werken met een actieplan

STOS vraagt aan de school om een werkgroep op te richten, een actieplan op te maken en ouders en lokale partners te betrekken.

Het eerste onderdeel van het traject vangt aan met een intakegesprek tussen projectmedewerkers en scholen. Daarop stellen de medewerkers via bevestigingen een zogenaamde schoolfoto op, zodat ze zich een zo goed mogelijk beeld kunnen vormen van de school, en dan vooral van het kernteam en de leerkrachten, en de ouders. Het traject veronderstelt de samenstelling van een werkgroep, waarin naast directieleden, leerkrachten, leerlingenbegeleiders en GOK-coördinatoren, ook financiële coördinatoren en externen (armoedeverenigingen, OCMW) zetelen. Ouders moeten eveneens betrokken worden bij de werkgroep en daarbij is het van belang dat niet alleen de stem van de rijkere middenklasse wordt gehoord, maar zeker ook die van de ouders die het sociaaleconomisch moeilijker hebben. Zodra de werkgroep is samengesteld, kiest ze haar doelstellingen op basis van de schoolfoto, en stelt ze een meerjarig actieplan op, schetst de spreker. Na uitvoering van dat plan is er een mogelijkheid om op een terugkommoment de evaluatie te bespreken.

Werkpunten – scholen

Miet De Bruycker schetst vervolgens de werkpunten die de projectmedewerkers op scholen waarnemen. Zo hebben scholen vaak geen visie op armoede en de impact van schoolkosten. Waar er wel een visie is op armoede, komt het voor dat die niet door het hele team gedragen wordt. Niet alle leerkrachten snappen ook hoe complex armoede wel is. Een mogelijke verklaring daarvoor zou kunnen zijn dat de meeste leerkrachten tot de middenklasse behoren en soms de inzichten missen om een andere bril op te zetten.

Een ander werkpunt is een gebrek aan communicatie. Ouders krijgen soms onvoldoende informatie over schoolkosten en -rekeningen of krijgen informatie die niet goed afgestemd is op hun leefsituatie. Scholen focussen al te vaak op ouders uit de middenklasse en stemmen hun communicatie vooral op hen af. Het online platform Smartschool is bijvoorbeeld een heel belangrijk communicatiekanaal geworden, maar een deel van de doelgroep kan niet voldoende lezen of is onvoldoende digitaal geletterd om goed op de hoogte te blijven.

Scholen zijn zich vaak ook niet voldoende bewust van de impact die bepaalde kosten op ouders en leerlingen kunnen hebben en zijn soms niet transparant genoeg over de schoolrekening. Ouders weten niet wanneer de schoolfactuur in de bus valt en kunnen zich op voorhand meestal ook geen beeld vormen van die factuur, terwijl dat net van tel is voor mensen die sowieso al moeite hebben om de eindjes aan elkaar te knopen. Om haar punt te staven, komt Miet De Bruycker nog even terug op de schoolfoto. Van de 3990 ouders die in het kader van die schoolfoto bevraagd zijn, voelde minder dan de helft zich voldoende geïnformeerd over de kosten. Slechts een derde van de ouders wist daarnaast wat te doen als ze niet meer kunnen betalen en slechts vier op tien wist dat er een mogelijkheid bestond om de betaling te spreiden.

Ten slotte valt er ook wat te zeggen over participatie. In sommige scholen valt het op dat leerlingen niet volwaardig aan alle lessen kunnen deelnemen door een gebrek aan lesmateriaal. Dat geldt in het bijzonder voor technische vakken,

waarvoor leerlingen soms specifiek materiaal nodig hebben. Schoolreizen zijn evenmin voor iedere leerling toegankelijk.

4.2. Het schoolteam sensibiliseren

Het tweede onderdeel, de sensibilisering van het schoolteam, is cruciaal om het schoolteam de nodige inzichten rond armoede te verschaffen. Scholen en leerkrachten blijken immers niet in staat om een doelbewust beleid te ontwikkelen als ze de complexiteit van armoede niet kunnen vatten. En dat die complexiteit vaak niet helemaal gekend is, blijkt opnieuw uit de bevestigingen in het kader van de schoolfoto: van de 2507 bevestigde leerkrachten wist slechts 44,3 procent hoe om te gaan met een armoedesituatie in de klas en gaf 66,2 procent aan nood te hebben aan tips en tricks. Ten slotte wisten slechts drie op de tien leerkrachten hoeveel een schooljaar kost. Dat laatste is nochtans van belang, omdat leerkrachten bij de organisatie van activiteiten ook rekening moeten houden met activiteiten die andere leerkrachten plannen en de totale kost.

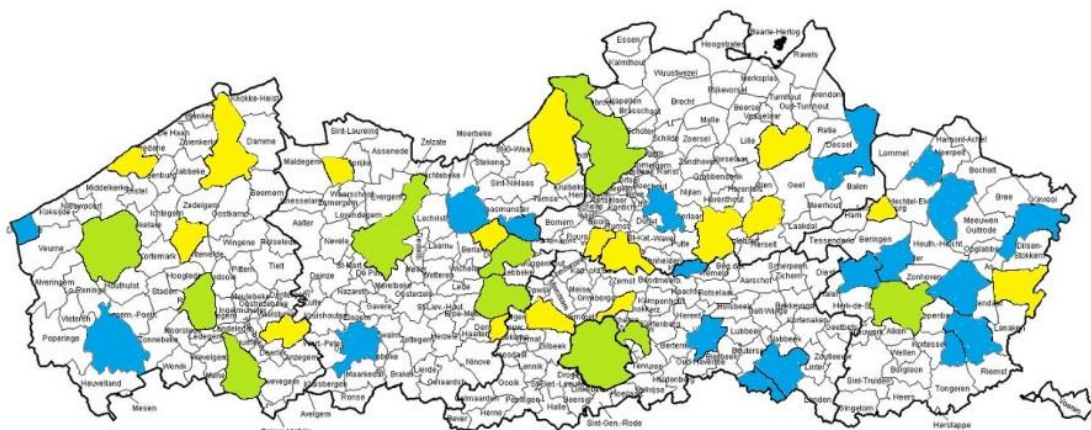
4.3. Uitwisseling en netwerken

Colette Victor legt uit dat het team scholen bij elkaar brengt om hun toe te laten van elkaar te leren. Het gaat dan om scholen die in het STOS-traject zitten, maar ook scholen die al zo'n traject afgerond hebben en hun ervaringen willen delen. Via uitwisseling probeert het projectteam scholen ook kennis te laten maken met mogelijke lokale partners. Uit de bevestigingen in het kader van de schoolfoto blijkt namelijk dat scholen die nauwelijks kennen.

5. Trajecten

In 2018 werden via het STOS-project vier regionale openvenstermomenten georganiseerd. Daarbij waren 64 scholen betrokken en 220 deelnemers. In 2019 wil het team twee grotere openvenstermomenten organiseren, in Gent en in Leuven, om de scholen van de eerste twee projectjaren samen te brengen. Ook andere scholen zijn uiteraard welkom.

Op de kaart van Vlaanderen licht *Colette Victor* toe in welke gemeenten en provincies het projectteam trajecten georganiseerd heeft of organiseert.

eerste projectjaar / tweede projectjaar / beide projectjaren

Over de twee projectjaren heen waren er in Vlaanderen in totaal 88 trajecten. Dat hadden er negentig moeten zijn, maar een aantal scholen heeft zich voortijdig uit het project teruggetrokken. De meeste van die plaatsen werden weliswaar weer ingevuld, maar in twee gevallen is dat niet gebeurd. Negen trajecten omvatten ten slotte meerdere scholen en twee trajecten zijn verlengd. Met alle trajecten samen heeft het project 10.180 leerkrachten bereikt en – onrechtstreeks – meer dan 57.000 leerlingen. Bij de trajecten zijn scholen van alle onderwijsnetten betrokken.

Per provincie geeft dit het volgende beeld: West-Vlaanderen 17 trajecten, Oost-Vlaanderen 20, Antwerpen 13, Brussel 11, Vlaams-Brabant 15 en Limburg 13.

Over de twee projectjaren heen vonden 111 vormingsmomenten plaats en er staan er nog negentien gepland de volgende maanden. De bedoeling is om per school twee van die momenten te laten plaatsvinden, maar dat lukt niet in elke school even goed. Daarnaast zijn 85 werkgroepen actief binnen de 88 begeleide trajecten.

De spreker benadrukt nogmaals het belang van samenwerking met lokale partners. Zij moeten zorgen voor de continuïteit als het project na een jaar op zijn einde komt. Scholen zijn na amper één jaar immers geen experts in armoedebestrijding en moeten een beroep kunnen blijven doen op lokale begeleiding.

Voor 36 scholen komt die lokale begeleiding er onder de vorm van armoedeverenigingen, 24 scholen kunnen rekenen op de steun van het OCMW, elf scholen doen een beroep op het lokale CLB en zes scholen werken met zogenaamde brugfiguren. Sommige van die partners vormen een structureel onderdeel van de werkgroep en zijn bij elke samenkomst aanwezig. Andere partners vervullen dan weer vooral een adviserende rol.

Colette Victor herhaalt dat scholen ook ouders moeten betrekken, en dan zeker ouders met een armoede-ervaring. Ze onderkent daarbij dat deelname aan een werkgroep voor sommige ouders een grote stap is, maar de projectmedewerkers zetten alles op alles om in een goede begeleiding te voorzien. In twaalf scholen heeft dat zijn vruchten afgeworpen en maakten ouders structureel deel uit van de werkgroep. In andere scholen verliep de samenwerking minder direct: ofwel via de ouderraad (vijf), ofwel via lokale armoedeorganisaties (negentien).

6. Ontwikkelde materialen

De eerder vermelde problemen met de soms hoge schoolrekening, de weinig transparante samenstelling ervan en de betalingsmodaliteiten zijn scholen uiteraard niet onbekend, maar vaak weten ze niet hoe ze het dan wel moeten aanpakken. Om scholen daarin bij te staan, heeft het projectteam achttien best practices uitgeschreven. Er zijn ook handleidingen beschikbaar rond solidariteitsfondsen, werken met boekenleveranciers, de ideale bijdrageregeling, de ideale schoolrekening en subsidies. Op de website van STOS staan ook tips voor een kostenvriendelijke school. Het team werkt ook aan een handleiding voor het inschrijvingsbeleid van scholen en een handleiding om scholen te leren hoe ze ouders het best betrekken. Ten slotte heeft het team enkele methodieken opgesteld om scholen te leren een eigen visie op armoede te ontwikkelen, om te gaan met armoedesituaties, een kostenmatrix uit te werken en kosten te drukken.

Naast de scholen bereikt het projectteam via een nieuwsbrief 415 abonnees. Het hoopt door middel van een impactmeting ook een draaiboek op te stellen over de

STOS-methode en heeft een aantal beleidsaanbevelingen klaar, om op die manier een zo breed mogelijk publiek te bereiken.

7. College ten Doorn

Annick Willems situeert haar school vooraleer ze dieper ingaat op het STOS-traject. Het College ten Doorn bestaat uit vier basisscholen, verspreid over Eeklo, waarvan één samen met een secundaire school waar 34 aso-, tso- en bso-richtingen worden aangeboden. In totaal telt de school 2490 leerlingen, waaronder ook enkele OKAN-leerlingen.

College ten Doorn is in het schooljaar 2017-2018 in het STOS-project gestapt en dat heeft een heel proces op gang gebracht. Alleen al de lancering van het project in november 2017 heeft ertoe geleid dat de thematiek van onbetaalde schoolfacturen voor het eerst aan bod kwam voor het hele schoolteam en niet langer beperkt werd tot de financiële dienst en het schoolbestuur. Voor de volledigheid geeft Annick Willems mee dat 3 procent van de schoolrekeningen uit 2016 op 31 januari 2017 niet betaald was, wat neerkwam op een bedrag van 23.076 euro. 140 gezinnen konden de schoolrekening niet betalen.

Tijdens de algemene personeelsvergadering werden met de leerkrachten ook de armoedecijfers besproken, wat de ogen heeft geopend, en ook de getuigenis van een ervaringsdeskundige heeft zijn doel niet gemist.

7.1. Schoolfoto

Voor de schoolfoto, de eerste stap in het STOS-traject, ging College ten Doorn uit van een beginsituatie rond een aantal thema's en bepaalde ze de sterktes en zwaktes voor elk van die thema's. Op het gebied van communicatie kwam daaruit bijvoorbeeld naar voren dat de school enerzijds heel discreet en respectvol omgaat met alle kinderen, maar dat het schoolreglement anderzijds niet toegankelijk was voor minder geletterde ouders, mede omdat het enkel via Smartschool verspreid was. Inzake kostenbeleid is het dan weer zo dat kinderen zonder schoolboeken enerzijds geholpen worden, maar dat er anderzijds vaak spontaan activiteiten georganiseerd worden die de schoolrekening wel kunnen doen oplopen. Op het vlak van participatie bleek ten slotte dat alle kinderen wel aan alle activiteiten kunnen deelnemen, ook al hebben hun ouders de schoolfactuur niet betaald, maar ook dat de school soms te weinig nagaat of er goedkopere alternatieven zijn voor activiteiten of vervoersmodi.

7.2. Werkgroep

Wat de werkgroep betreft, een volgende stap in het traject, gelooft Annick Willems dat haar school erin geslaagd is een sterk en geëngageerd team samen te stellen, dat trouwens nog steeds regelmatig samenkomt. De werkgroep bestaat uit leerkrachten en coördinatoren, leerlingenbegeleiders, de financieel directeur van de school, ouders en vertegenwoordigers van lokale armoede- en welzijnsverenigingen. Externen bieden een echte meerwaarde vanwege hun kennis en expertise rond armoede, stelt de spreker.

7.3. Doelstellingen

Uit de schoolfoto, de beginsituatieanalyse, heeft de school een aantal doelstellingen gedistilleerd. In het schooljaar 2017-2018 heeft ze voornamelijk gewerkt rond sensibilisering, kostenbeleid en communicatie, om in het huidige schooljaar vooral te werken rond de oprichting van een solidariteitsfonds. Voor elke doelstelling gaat Annick Willems wat dieper in op enkele concrete acties.

Wat sensibilisering betreft, werkt College ten Doorn tijdens de zomervakantie altijd met een inschrijftteam, dat voornamelijk uit leerkrachten bestaat. Tijdens de inschrijvingen geeft dat team aan elke ouder een brief mee waarop informatie staat over de kosten van de schoolwerking, over een eventuele studietoelage-aanvraag, over betalingsmogelijkheden en ook over tegemoetkomingen van het ziekenfonds voor meerdaagse uitstappen. Het inschrijftteam heeft daarnaast zelf een rondleiding gekregen in het lokale Sociaal Huis en dat heeft de ogen geopend en droeg ertoe bij om op een gepaste manier met armoedesituaties om te gaan. Nog in het kader van sensibilisering zijn de armoedestatistieken van Eeklo op de personeelsvergaderingen van de verschillende scholen besproken en toegelicht. Het personeel kreeg daar onder andere een overzicht van het aantal onbetaalde schoolfacturen en het aantal GOK-leerlingen per klas en richting.

Inzake communicatie lag de focus vooral op laagdrempelige en leesbare communicatie met ouders. Daartoe kreeg het hele personeelsbestand een opleiding om helder en duidelijk te leren communiceren. Die opleiding heeft er bijvoorbeeld toe geleid dat de financiële dienst zijn herinneringsbrieven herschreven heeft en dat op modelbrieven voor meerdaagse studiereizen nu alle kosten in één oogopslag te zien zijn. De bijdrageregeling is ten slotte door ouders onder handen genomen, met als resultaat een vereenvoudigde en vooral leesbaardere regeling.

Om de kosten te drukken, is de school gaan nadenken of ouders sommige boeken wel echt moeten aankopen, zeker als slechts een aantal hoofdstukken gebruikt wordt. Elke vakgroep heeft ook de vraag gekregen om het kostenplaatje per vak kritisch te bekijken in functie van noodzaak en haalbaarheid. Als ouders ten slotte betalingsmoeilijkheden hebben, dan kunnen ze dat nu gemakkelijk laten weten via een vast aanspreekpunt. Dat heeft zijn effect niet gemist: ouders durven hun financiële situatie gemakkelijker te bespreken.

Dit schooljaar werkt College ten Doorn aan de oprichting van een solidariteitsfonds. Op dit moment probeert de school een zo goed mogelijk antwoord te vinden op de vragen wie er gebruik van zal kunnen maken en waarvoor en hoe het budget verworven en beheerd zal worden.

7.4. Besluit

Annick Willems begrijpt dat alle acties die ze vermeldt heel logisch lijken. Sommigen zullen waarschijnlijk de meerwaarde van het STOS-project niet inzien en verwachten dat scholen een dergelijke oefening zelf wel kunnen maken. De spreker wil die indruk bij voorbaat ontkrachten en beklemtoont de meerwaarde van het STOS-project. Alleen al met het oog op sensibilisering was STOS van cruciaal belang: zonder het project zou de thematiek nooit zo hoog op de agenda gestaan hebben, en al zeker niet voor het volledige personeelsbestand. STOS heeft er ook voor gezorgd dat de focus op het probleem van onbetaalde schoolfacturen niet meer louter financieel is. Vandaag is de kijk op het probleem veel breder en is er ook ruimte om in gesprek te gaan met de ouders in kwestie.

Voorts heeft het project op een heel systematische en intentionele manier de ogen geopend voor zaken waar vaak minder aandacht voor is, waardoor de aanpak van het probleem niet langer ad hoc is en veel gestroomlijnder verloopt. De expertise van het projectteam, de kennisdeling met andere scholen en de doorverwijzing naar externe partners zijn eveneens van cruciaal belang geweest.

Het werk is nog niet af, maar de school werkt het project met een zeer geëngageerd team verder uit.

II. Bespreking

1. Tussenkomsten van de leden

Jo De Ro is vooral geïnteresseerd in de manier waarop het proces op gang gebracht werd, zowel in het algemeen als meer specifiek in Eeklo. In de toelichting werd gezegd dat STOS op 24 plaatsen met het lokale OCMW samenwerkt. Zijn er grote verschillen in die samenwerking in de verschillende Vlaamse gemeenten? En hoe is die samenwerking specifiek in Eeklo verlopen?

Annick Willems had aangegeven dat de sessies binnen het project de ogen geopend hadden en dat de school is gaan nadenken over haar kostenbeleid. Welke kosten zijn er zoal weggevallen?

Hoe is het ten slotte gesteld met de 'Sigrids' in de scholen die deelgenomen hebben aan het project? Als leerlingen in bepaalde technische en beroepsrichtingen duur materiaal nodig hebben, hoe springen scholen daar dan mee om?

Elisabeth Meuleman benadrukt dat de betrokkenheid van ouders cruciaal is, omdat zij ook ervaringsdeskundigen zijn. Ze snapt echter dat het een heel grote uitdaging is om dat mogelijk te maken en vraagt zich dan ook af hoe dat in zijn werk gaat. Leveren de projectmedewerkers daar grote inspanningen toe? Wat zijn de voornaamste moeilijkheden? Hoe pakt College ten Doorn dit aan?

De spreker gelooft ook sterk in het bredeschoolidee, waarbij lokale partners de school versterken. Ook dat is waarschijnlijk niet altijd even gemakkelijk te organiseren. Hoe zit het daarmee?

Nu het project bijna twee jaar loopt, vindt Elisabeth Meuleman het ook opportuun om al eens naar de toekomst te kijken. Is er een langetermijnvisie? Gaat het project uitbreiden? Welke klemtonen willen de projectmedewerkers de komende jaren leggen? Is er sprake van structurele financiering van de Vlaamse overheid?

Wat is trouwens de verhouding met andere, gelijkaardige initiatieven, zoals SOS Schulden op School?

Zijn er ten slotte grote verschillen tussen aso-, tso- en bso-scholen?

Caroline Gennez vindt kostenbeheersing en schoolfacturen binnen scholen een van de belangrijkste items om het onderwijs toegankelijk te maken voor elk kind en elk kind gelijke kansen te garanderen. Interesses en talenten, niet de financiële situatie van de ouders, moeten immers bepalend zijn voor de studiekeuze en bieden ook een veel betere garantie op succes. Eventuele drempels moeten daarom zo veel mogelijk weggewerkt worden.

Het is een goede zaak dat het STOS-project via Welzijnszorg een aantal proeftuinen organiseert en best practices uitwisselt. Het is ook zeer belangrijk om in eerste instantie aan de transparantie van de schoolfactuur te werken, maar daar mag het niet ophouden. Er moet in het hele schoolse gebeuren aandacht zijn voor werken en communiceren met ouders in armoede, zodat de school de vinger aan de pols houdt. Dat is bepalend voor de slaagkansen van de kinderen.

De spreker heeft in dat opzicht enkele heel concrete vragen over de link met het beleid. Zo vraagt ze zich af of het projectteam baat zou hebben bij de studiekosten-monitor, die weliswaar nog niet operationeel is. Hoe zou het team dat instrument incorporeren in de werking?

Een tijdje geleden heeft de spreker een voorstel van decreet ingediend om gespreide schoolfacturen mogelijk te maken, ook in het secundair onderwijs.

Ondertussen is er een amendement op het genummerd Onderwijsdecreet XXIX aangenomen. Het recht om schoolfacturen gespreid te betalen zal dus worden verankerd in de schoolreglementen. Caroline Gennez hoopt dat het projectteam over die mogelijkheid zal communiceren bij zijn partners en het onderwijsveld in het algemeen. Spreiding en transparantie kunnen namelijk heel wat positiefs teweegbrengen en zullen gezinnen toelaten hun budget beter te beheren.

De spreker haalt ook aan dat zijzelf samen met Elisabeth Meuleman een voorstel van resolutie heeft ingediend inzake goedkope en gezonde schoolmaaltijden, om de problematiek van de 'lege brooddozen' aan te pakken. Die problematiek is natuurlijk een neveneffect van een financieel precaire thuissituatie. Zien de projectmedewerkers en Annick Willems die problemen ook en bestaan er al best practices?

Caroline Gennez hoort dat scholen steeds vaker incassobureaus inschakelen. Uiteraard pleit haar partij er niet voor om de schoolfacturen onbetaald te laten, maar een menswaardige inning is ook belangrijk om mensen die het al moeilijk hebben niet nog verder in de schulden te duwen. Die uitbesteding van facturen aan derden doorbreekt ook de communicatie en de vertrouwensband tussen de school en de ouders. Hoe kijken de scholen binnen het STOS-project aan tegen de intrede van incassobureaus? Is het wenselijk of misschien zelfs noodzakelijk om dat te verbieden, zoals de spreker met een voorstel van decreet heeft willen beogen?

Caroline Gennez haalt ook de pijnlijke getuigenis aan van een meisje dat eind februari nog steeds geen schoolboeken had, omdat de aankoop financieel niet haalbaar was. Het is goed dat er voorstellen zijn om de kosten voor lesmateriaal in te perken, maar hoe gaan uitgeverijen, die uiteraard een commerciële missie hebben, daarmee om? Is er dialoog mogelijk met uitgeverijen?

Vervolgens vermeldt de spreker de maximumfactuur, een instrument dat al van kracht is in het basisonderwijs. Het is nochtans in het secundair onderwijs waar de kosten al eens durven oplopen en waar de kosten bepalend kunnen zijn voor de studiekeuze, zoals het verhaal van Sigrid illustreert. Hoe staat STOS tegenover de invoering van een maximumfactuur in het secundair onderwijs, los van de modaliteiten en de fasering? Probeert STOS ook rond mogelijke instrumenten en beleidsaanbevelingen in dialoog te treden met alle partners, zodat niet enkel scholen, maar ook beleidsmakers ermee aan de slag kunnen?

Tot slot sluit Caroline Gennez zich aan bij de vraag van Elisabeth Meuleman over de continuïteit en de structurele financiering van het STOS-project. Hoeveel bedraagt de financiering? Wat zijn de vooruitzichten? Wat is de verhouding met andere organisaties, zoals SOS Schulden op School?

Bij *Vera Jans* is het verhaal van Sigrid hard aangekomen. Het deed haar denken aan het Toerisme voor Allen-decreet, een decreet dat onder andere vakanties mogelijk moet maken voor kinderen in financieel precaire situaties. Hoewel de context anders is, is het uitgangspunt hetzelfde. Dat toont aan dat de problematiek een horizontaal aandachtspunt is en niet beperkt is tot één enkel beleidsdomein.

Het lid is bezorgd om de menswaardige inning van schoolfacturen. Net zoals Caroline Gennez pleit ze er uiteraard niet voor om onbetaalde facturen gewoon kwijt te schelden, maar er moet wel een menswaardige aanpak komen. In 2015 deed een op de vier scholen immers al een beroep op een incassobureau, gemiddeld voor bedragen rond 140 euro, maar wat met een incassobureau wel

serieus kan oplopen. In die context heeft de spreker kennisgemaakt met MyTrustO, een speler die menswaardige inning tot een handelsmerk heeft gemaakt en ook een van de partners van STOS. Hoe zijn de ervaringen met MyTrustO?

Inzake communicatie weet Vera Jans uit eigen ervaring dat er heel wat informatie verspreid wordt over het secundair onderwijs bij de overstap naar het eerste middelbaar, maar de kosten komen daarin zelden aan bod. Dat is dus inderdaad een werkpunt.

De spreker gelooft ook dat STOS echt wel een meerwaarde kan bieden. Alle acties die scholen kunnen ondernemen, lijken individueel wel logisch, maar dankzij STOS kunnen scholen het totaalplaatje aanpakken. Hoe ziet de toekomst van het project er in dat opzicht uit? Komen er bijkomende trajecten? Hoe verloopt de samenwerking met gelijkaardige projecten?

Ingeborg De Meulemeester vindt de samenwerking met ervaringsdeskundigen een zeer positief aspect van STOS. Ze vraagt zich daarbij af of STOS met bepaalde vaste ervaringsdeskundigen werkt die de projectmedewerkers bijstaan dan wel of er meestal gewerkt wordt met plaatselijke sociale huizen. Soms lukt het trouwens niet om met ervaringsdeskundigen te werken, om diverse redenen. Merken de projectmedewerkers dan een verschil in werking?

De spreker heeft ook een praktische vraag over de betrokkenheid van ouders en externe partners. Hoe heeft het team de ouders weten te bereiken? Was het overal even gemakkelijk om de medewerking van sociale huizen, CLB's of OCMW's te verkrijgen? Is er een samenwerking met SOS Schulden op School? Dat is een terugkomende vraag, maar wel een belangrijke, omdat het verrijkend kan zijn om ervaringen te delen.

Wat de studiekostenmonitor betreft, worden de eerste resultaten eind maart verwacht. De spreker raadt aan om de besprekingen daarover te volgen, omdat ze wel eens heel interessant zouden kunnen blijken voor een project als STOS.

Ingeborg De Meulemeester richt zich vervolgens tot Annick Willems inzake de brief die College ten Doorn meegeeft aan ouders bij inschrijving. Daarin staat dan wel informatie over studietoelagen, maar helpt de school de ouders ook met de aanvraag? Ziet de school dat het STOS-project zijn vruchten afwerpt? Durven ouders nu meer dan voorheen de vraag stellen om gespreid te betalen of durven ze hun betalingsproblemen aankaarten bij de school? Dat is toch uiteindelijk de bedoeling.

Hoe ziet de school ten slotte het solidariteitsfonds? Het zal een heel delicate operatie worden om te bepalen wie er een beroep op zal kunnen doen en wie niet. Ook is nog niet duidelijk waar het geld in eerste instantie vandaan moet komen.

Jamila Hamddan Lachkar merkt op dat armoedecijfers bij mensen met een migratieachtergrond schrikwekkend hoog zijn. Dat kwam echter niet echt naar voren tijdens de presentatie. Omdat gelijke kansen krijgen start in het onderwijs, raadt de spreker dan ook aan om het onderscheid 'gekleurde armoede' wel degelijk te maken en er specifieke acties rond op te zetten.

Om die stelling kracht bij te zetten, haalt ze enkele voorbeelden aan. Zo is het niet helemaal duidelijk hoe ouders worden gezocht voor, aangesproken over en begeleid naar de werkgroep. Is er ondersteuning voorzien, en dan specifiek voor ouders met een migratieachtergrond? Op welke manier worden die mensen begeleid?

Wat de brief betreft die College ten Doorn meegeeft aan ouders bij inschrijving, merkt het lid op dat ouders brieven vaak niet lezen, al wil ze daarmee niet afdoen aan het fantastische initiatief. Wordt er gewerkt aan methodes om de inhoud van de brief op andere manieren te verspreiden?

Dat zijn maar enkele voorbeelden die aantonen dat een actie wel effect kan hebben voor een deel van de beoogde doelgroep, maar niet voor de hele doelgroep, en dan vooral specifiek voor ouders met een migratieachtergrond, vat het lid samen.

Voor *Koen Daniëls* is de problematiek van duur schoolmateriaal geen onbekend gegeven. Als voormalig leerkracht in een grote tso- en bso-school zag hij hoe leerlingen vaak stages moesten lopen en duur materiaal, zoals veiligheidsschoenen, moesten kopen. Het thema van onbetaalde schoolfacturen is dan ook van zeer groot belang.

Hij benadrukt dat de handleidingen, stappenplannen en voorbeelden die het projectteam uitgewerkt heeft, zeer handig zijn voor scholen om ermee aan de slag te gaan. In Vlaanderen zijn er immers maar weinig scholen die zich de thematiek van onbetaalde schoolfacturen niet willen aantrekken, maar veelal weten ze niet hoe ze dat moeten doen. Het uitgebreide materiaal van STOS laat toe om daarover na te denken en moet dan ook over zo veel mogelijk scholen verspreid worden. Daarbij vindt de spreker het trouwens positief dat STOS niet pleit voor volledig gratis onderwijs, maar wel voor betaalbare en doordachte schoolfacturen, zonder onnodige kosten.

Koen Daniëls komt even terug op de aandachtspunten rond schoolboeken en de wisselwerking tussen scholen en uitgeverijen. Hij vraagt zich af of het moeilijk is om uitgeverijen te laten wennen aan een andere aanpak en die aanpak dan ook te kopiëren naar meerdere scholen. Zijn de ervaringen daaromtrent positief of is er toch weerstand?

De spreker uit vervolgens zijn bekommernis dat een kostenbeleid ook kan doorslaan naar het nodeloos schrappen van activiteiten. Hij haalt daarbij het voorbeeld aan van een theaterbezoek dat uit financiële overwegingen vervangen wordt door een theatervoorstelling in de schoolrefter. Hebben de projectmedewerkers de ervaring dat scholen nogal snel activiteiten schrappen? Scholen moeten er immers op toezien dat ze ook in functie van culturele rijkdom werken, niet uitsluitend in functie van het financiële aspect.

Aan Annick Willems stelt Koen Daniëls de vraag hoeveel onbetaalde schoolfacturen er nog zijn nu het traject doorlopen is. Een positieve evolutie kan motiverend werken voor de leerkrachten.

Ook rond het solidariteitsfonds zou de spreker nog wat meer toelichting willen krijgen, omdat hij bekommerd is om de privacy van de mensen. Als men geld inzamelt, wil men laten zien dat men er iets mee doet, maar tegelijkertijd moet men een zekere discretie bewaren en zorgen dat de begunstigten niet te veel in de kijker lopen. Hoe gaat de school daarmee om?

Hoe verloopt ten slotte de samenwerking met de vele andere organisaties die rond deze problematiek actief zijn? Dat gaat dan onder andere over budgetbeheerders en organisaties zoals SOS Schulden op School, maar ook over incassobureaus, die steeds vaker ingezet worden. Hoe verloopt de samenwerking daarmee? Het ene incassobureau is namelijk het andere niet.

2. Antwoorden van STOS

Miet De Bruycker bevestigt dat niet elk OCMW op dezelfde manier op het project heeft gereageerd. Sommige OCMW's zijn heel nauw betrokken, terwijl andere weinig van zich laten horen of niet op de uitnodiging ingaan. Die laatste groep is wel in de minderheid. De meeste OCMW's gaan toch in op de vraag van STOS of van de school in kwestie. Ze benadrukt dat dit een traject op maat is, waarbij de school de lokale partners zelf uitnodigt. En blijkbaar moeten sommige scholen toch een drempel overwinnen voordat ze effectief mensen uitnodigen.

Er zijn werkgroepen die het OCMW een of twee keer uitnodigen om in een grotere werkgroep samen te zitten, om dan nadien met kerngroepen te werken. Er zijn daarnaast ook werkgroepen waarin het OCMW echt een actieve partner is. De spreker verwijst naar een traject waar een school het lokale welzijnsaanbod heeft onderzocht. Daar is dan een grote samenwerking uit ontstaan, waar ook andere scholen in werden betrokken. Het OCMW werkt vraaggestuurd en biedt een aanbod aan scholen om de problematiek te bespreken.

Ook *Annick Willems* stelt een grote verscheidenheid vast tussen de verschillende OCMW's. Elke gemeente en elk bijzonder comité voor de sociale dienst heeft zijn eigenheid, en dat wordt toch als een probleem ervaren. Haar school rekruteert immers vanuit de hele regio van het Meetjesland, tussen Gent en Brugge. De leerlingen zouden gebaat zijn met een aanpak die kadert in een ruimer geheel.

Colette Victor benadrukt dat het STOS-project zich niet richt op het elimineren, maar op het reduceren van kosten. Een concreet voorbeeld is het verminderen van het aantal kopieën, of het betaalbaarder maken van schooluitstappen. Het plannen van twee uitstappen op één dag om vervoerskosten te halveren, een meerdaagse reis organiseren per graad in plaats van per jaar, of opteren voor een jeugdhoeve in plaats van een hotel. Ze gelooft dat een schooluitstap naar het theater absoluut een meerwaarde biedt, maar dat de scholen wel kunnen nadenken over manieren om dit goedkoper te organiseren. Het is zeker niet de bedoeling om activiteiten te schrappen, merkt de spreker op.

Voor leerlingen die de kost van het schoolmateriaal niet kunnen dragen, kunnen scholen opteren voor een leasestelsel. Dat houdt in dat de leerlingen het materiaal in schijven terugbetalen over een periode van meerdere jaren, tot het uiteindelijk hun bezit wordt. Een andere mogelijkheid is dat het materiaal eigendom van de school blijft, en dat de leerling alleen betaalt voor materiaal dat stuk of verloren is gegaan. Zo vermijdt men in elk geval dat de leerling aan het begin van de opleiding een grote investering moet doen.

Miet De Bruycker erkent dat het niet altijd evident is om kwetsbare ouders bij dit project te betrekken. Maar ze stelt vast dat, indien de scholen effectief de moeite nemen om ouders aan te spreken, er toch kwetsbare ouders zijn die zich bij de werkgroep aansluiten. De scholen krijgen van de ervaringsdeskundigen van STOS advies over hoe zij de drempel voor de ouders kunnen verlagen. En ook binnen de werkgroep worden de ouders ondersteund, zodat zij een actieve rol kunnen spelen. En dat lijkt te werken: in sommige werkgroepen komen heel moedige, persoonlijke verhalen naar voren.

De eerste voorwaarde is natuurlijk dat de school de vraag durft te stellen, want dat gebeurt niet altijd. Het is ook niet altijd eenvoudig om met de ouders te communiceren. Toch stelt *Miet De Bruycker* vast dat ouders graag mee willen nadenken over dit thema, ook kwetsbare ouders. Dat bleek uit een ouderbeveiliging die op de scholen werd georganiseerd. Maar als de school de ouders dan effectief uitnodigt voor een gesprek – buiten de werkgroep – dan blijkt niet iedereen op die uitnodiging in te gaan. Het zijn vaak de kwetsbare ouders die afwezig zijn. Dat

wijst er toch op dat de scholen zich niet voldoende bewust zijn van bepaalde drempels.

Zo kan de persoonlijkheid van de ouder in kwestie een mogelijke drempel vormen. Denk aan een ouder die in armoede leeft, en die aarzelt om opnieuw zijn verhaal te doen voor een groep onbekenden, uit schaamte of uit onzekerheid. Daarnaast kunnen ook culturele drempels, taalbarrières en vervoersproblemen een rol spelen. Het is belangrijk dat scholen daar oog voor hebben, stipt de spreker aan.

Annick Willems vindt het heel belangrijk dat ouders bij één bepaalde thematiek worden betrokken. Zo werd er op haar school een apart initiatief georganiseerd rond de bijdrageregeling. Het is gemakkelijker om mensen samen te brengen rond één specifiek interessepunt en daarrond te werken. Ook het contact tussen de school en de ouders is cruciaal. Het volstaat niet om een algemene bevraging te organiseren; men moet mensen gericht durven aanspreken. Maar dat vraagt tijd. De scholen moeten voldoende tijd investeren in de relatie met de ouders.

Wat de ondersteuning voor ouders met een migratieachtergrond betreft, verwijst *Colette Victor* naar een school waar de voorzitter van de ouderraad op alle schoolcontacten aanwezig is. Deze raad telt dertig leden, waaronder twee ouders die nauwelijks Nederlands praten. Maar dat weerhoudt hen er niet van om actief bij de raad betrokken te zijn, en mee te denken over schoolkosten. Het gaat hier wel om een school die al heel lang investeert in haar relatie met de ouders, merkt de spreker op. Het gaat dus inderdaad om een werk van lange adem.

Miet De Bruycker licht de werking en de toekomstplannen van het project verder toe. Het STOS-project is momenteel afhankelijk van jaarlijkse subsidies. De initiatiefnemers willen dit initiatief in elk geval voortzetten, gelet op de eerste resultaten, de positieve reacties van de scholen en de waardering van de partners. Bovendien worden zij intussen ook door andere actoren in het onderwijs gecontacteerd, omdat zij als experts worden beschouwd.

Maar het is volgens haar niet haalbaar om te blijven werken met jaarlijkse subsidies, omdat de jaarlijkse subsidieaanvragen veel tijd vergen. Bovendien hebben de projectmedewerkers ook al ambities voor de toekomst, die ze niet kunnen verwezenlijken met jaarlijkse projectsubsidies. De projectgroep is een professioneel team, dat op korte termijn heel veel ervaring heeft opgebouwd. Door met een jaarlijkse subsidie te werken, is de kans reëel dat de leden van het team vroeg of laat kiezen voor een andere loopbaan die meer zekerheid biedt. Zo zou er heel wat expertise verloren gaan, en dat zou jammer zijn.

Het project streeft ernaar om de scholen in de toekomst voor een langere periode te kunnen begeleiden, en trajecten uit te bouwen die langer duren dan een schooljaar. Er zijn dit jaar overigens al twee verlengde trajecten. Een langere aanwezigheid op de scholen is soms gewoon noodzakelijk: ook scholen die een of twee jaar geleden in het traject zijn gestapt, zitten soms nog met vragen.

De projectgroep wil het aanbod ook uitbreiden naar het basisonderwijs en het huidige bereik in het secundair onderwijs vergroten. Een ander idee is een 'train the trainer'-systeem, waarbij een deel van de activiteiten wordt uitbesteed aan deskundigen uit het onderwijs, zoals schoolopbouwwerkers of pedagogische begeleiders. Daar worden momenteel al gesprekken over gevoerd.

Daarnaast wil men ervoor zorgen dat de leraren- en directieopleidingen nog meer aandacht schenken aan de thematiek van armoede in al zijn complexiteit. Ten slotte wil men dat de complexe problematiek van armoede een van de prioritaire nascholingen van de pedagogische begeleidingsdiensten wordt. Ook hierrond

werden al verkennende gesprekken opgestart. *Miet De Bruycker* besluit dat het project echt nood heeft aan een structurele verankering.

Colette Victor licht de bestaande samenwerking met andere organisaties toe, onder meer met SOS Schulden op School. Deze laatste bestaat intussen twintig jaar en heeft al de nodige ervaring opgebouwd. Het is dan ook een heel belangrijke partner binnen de stuurgroep van STOS. Zo werkt SOS Schulden op School dit jaar mee aan het uitdragen van de STOS-methode in een heel grote school in Dendermonde.

De twee organisaties hanteren wel een verschillende methodiek. Naast workshops biedt SOS Schulden op School ook begeleidingstrajecten aan, maar zij werken doorgaans met meerdere scholen samen, om zo een gezamenlijk project uit te bouwen. Daarbij geven ze zelf ook aan dat een meer individuele aanpak, op maat van de school, duurzamere resultaten oplevert.

Het STOS-project werkt wel met een individuele aanpak: het is gericht op langdurige begeleidingstrajecten op maat van de individuele scholen, voor minstens een jaar. Die individuele aanpak is gegroeid vanuit het idee dat er geen kant-en-klare oplossingen bestaan; de ene school is de andere niet. De spreker gelooft dat deze individuele manier van werken noodzakelijk is om tot duurzame resultaten te komen. Dat wordt trouwens bevestigd door het Interfederaal Gelijkekansencentrum Unia in de Diversiteitsbarometer 2018.

STOS gaat minstens zeven keer bij de scholen langs, waarvan twee contactmomenten zijn bedoeld voor sensibilisering. Het overleg beperkt zich niet tot een deel van de werkgroep, maar richt zich tot het voltallige schoolteam, waarbij de nadruk op sensibilisering ligt. STOS wil immers dat de visie op armoede niet alleen door de werkgroep, maar door het volledige schoolteam wordt gedragen.

De organisatie werkt ook nauw samen met ervaringsdeskundigen. Het is heel nuttig om mensen in armoede een stem te geven in de scholen. STOS heeft ook zelf twee ervaringsdeskundigen in dienst, en zij zijn uiteraard aanwezig op alle sensibiliseringsmomenten, en op ten minste één werkgroepvergadering van de school in kwestie. Het zijn de getuigenissen van de ervaringsdeskundigen die bij veel leerkrachten de ogen doen opengaan. Maar ook binnen de werkgroepen is hun inbreng zeer waardevol.

Miet De Bruycker bevestigt dat men ook al een beroep heeft gedaan op ervaringsdeskundigen van lokale werkingen.

De problematiek van de onbetaalde schoolfacturen doet zich voor op alle niveaus: zowel in het aso, het bso en het tso als in het buitengewoon onderwijs. Er is wel een verschil merkbaar tussen de verschillende types. Zo krijgt een aso-school vaker te maken met verborgen armoede, waarbij de problematiek zich soms beperkt tot het missen van bepaalde schooluitstappen. Bij technische of beroepsopleidingen is het armoedeprobleem soms zichtbaarder, bijvoorbeeld wanneer een leerling geen werkmateriaal ter beschikking heeft. Dat onderstreept ook meteen het belang van een aanpak op maat. *Miet De Bruycker* verwijst hierbij naar een overkoepelend project in Lier, waarbij scholen van het aso, het tso en het bso betrokken zijn. Zij volgen het traject deels samen, maar een deel van de vorming gebeurt ook individueel.

Colette Victor gelooft dat een studiekostenmonitor een waardevol instrument kan zijn, vooral om scholen bewust te maken van wat er mogelijk is. Ze illustreert dit met een voorbeeld van twee scholen uit hetzelfde net, die allebei dezelfde opleiding aanbieden, met name het derde jaar Toerisme. De eerste school biedt deze opleiding aan voor 160 euro per jaar, terwijl de andere school 1600 euro

per jaar aanrekenen voor precies hetzelfde pakket. Uit dergelijke vergelijkingen blijkt dat sommige scholen hun aanbod kritisch moeten evalueren.

STOS richt zich nu vooral op de pedagogische doelstellingen binnen de scholen; schoolmaaltijden maken dus niet rechtsreeks deel uit van dit project. Colette Victor gelooft wel in het nut van een preventief beleid om de problematiek van schoolmaaltijden aan te pakken.

Miet De Bruycker stelt vast dat dit thema vaak terugkomt in de werkgroepen. Er is ook een tendens in de richting van commercialisering: vroeger stonden scholen zelf in voor de maaltijden, maar vandaag wordt er steeds vaker met commerciële spelers gewerkt. De vraag is: hoe zorgen we ervoor dat bepaalde leerlingen toch, discreet, een maaltijd voorgeschoteld krijgen?

De school van *Annick Willems* overweegt om voor schoolmaaltijden middelen ter beschikking te stellen vanuit het solidariteitsfonds. Zij hanteert twee uitgangspunten: elke leerling heeft recht op een gezonde maaltijd en moet schoolboeken ter beschikking hebben. Het solidariteitsfonds kan hierin een belangrijke bijdrage leveren.

De sociaaleconomische status van een gezin is doorgaans de grootste voorspeller van vroegtijdig schoolverlaten. Hoe minder welvarend een gezin is, hoe groter de kans op vroegtijdig schoolverlaten, aldus *Colette Victor*. Wanneer een school de hulp inschakelt van een invorderingsbedrijf, verhoogt men meteen ook de druk op de meest kwetsbare gezinnen. Dat kan er enerzijds wel toe leiden dat schoolfacturen sneller worden betaald, maar anderzijds heeft dit dan weer andere gevolgen op langere termijn. Het betalen van één schoolrekening weegt niet op tegen de steeds kleiner wordende onderwijskansen van een kwetsbare leerling.

De projectgroep gaat altijd voor een preventieve aanpak, eerder dan voor een curatieve. Scholen kunnen op verschillende manieren vermijden dat een openstaande schoolfactuur bij een incassobureau of deurwaarder terechtkomt. Men kan de factuur zo laag mogelijk houden, men kan een gespreide betaling aanbieden, of men kan een indicatie geven van de totale kosten gedurende een schooljaar, zodat ouders hierop kunnen anticiperen. En ze beschikken ook over een aantal procedures om de factuur alsnog zelf te innen: ze kunnen rechtstreeks contact opnemen met de ouders, of hen doorverwijzen naar een OCMW of een CAW. Een invorderingsbedrijf wordt als de allerlaatste optie beschouwd, en dan enkel wanneer men duidelijk kan aantonen dat er onwil tot betalen is.

Het project streeft naar minder financiële stress, dit zowel bij de ouders als bij de scholen zelf. Het doorsturen van schoolfacturen naar incassobureaus leidt bijna altijd tot een verzuurde relatie tussen scholen en ouders, daar waar een gezonde relatie net een positief effect heeft op de slaagkansen van de leerling, zo leert onderzoek. Samenwerkingen met incassobureaus zijn absoluut te vermijden, beklemtoont de spreker.

Binnen het STOS-project is de beschikbaarheid van schoolboeken een zeer belangrijk aandachtspunt. De projectgroep botst soms op heel verontrustende situaties, waarbij leerlingen bijvoorbeeld maandenlang zonder schoolboeken in de klas zitten. Sommige scholen reageren dan schouderophalend; zij beschouwen dit als een zaak tussen de boekenleverancier en het gezin. Andere scholen voeren wel actief beleid: ze helpen minder geletterde ouders met het bestellen van boeken of ze kopen proactief boeken aan, zodat ouders die in schijven kunnen terugbetalen. Ze nemen dan zelf contact op met de ouders van leerlingen zonder schoolboeken om samen naar een oplossing te zoeken: ze verwijzen hen door naar het OCMW of ze organiseren zelf een boekenverkoop. Daarnaast is het

altijd raadzaam om de boekenlijst kritisch te evalueren: kan de kostprijs worden verlaagd?

Volgens STOS is het de verantwoordelijkheid van de school om te zorgen dat alle leerlingen de nodige boeken en lesmaterialen hebben om volwaardig aan de lessen deel te nemen. De manier waarop zij dit doen, is door elke school zelf te bepalen. De positie die de scholen, de schoolbesturen of de koepels innemen tijdens de onderhandelingen met de boekenleveranciers, speelt daarbij een belangrijke rol. Het uitgangspunt van elke overeenkomst met externe firma's moet zijn dat alle leerlingen bij de start van het nieuwe schooljaar over het nodige schoolmateriaal moeten kunnen beschikken.

Colette Victor verwijst naar de raamovereenkomst van het katholiek onderwijs, waarop verschillende scholen kunnen intekenen. Deze overeenkomst gaat niet alleen over lage aankooprijzen, maar omvat ook een aantal garanties om kwetsbare gezinnen te beschermen. Die overeenkomst is mede ontstaan dankzij de signalen die men vanuit de stuurgroep heeft opgevangen.

Scholen, scholengemeenschappen en koepels in het algemeen werken met een aantal tussenpersonen die onderhandelen over de beste voorwaarden voor de leerlingen. Zo wordt voorkomen dat er woekerwinsten worden gemaakt op de hoofden van de meest kwetsbare groepen. Door de krachten te bundelen, waarbij scholen en scholenkoepels samen onderhandelingen voeren, nemen zij een sterkere onderhandelingspositie in tegenover de commerciële spelers. Aan alle scholen wordt gevraagd om hierbij stil te staan, en om hier een beleid rond uit te werken. De commercialisering van het onderwijs is hoe dan ook een zorgpunt dat niet uit het oog mag worden verloren.

Een denkoefening rond een maximumfactuur kan zeker zinvol zijn, alleen al omdat het scholen en onderwijsprofessionals doet stilstaan bij hun kostenbeleid, meent de spreker. Het kan ook een waardevol instrument zijn om de excessen van sommige scholen tegen te gaan. Men kan ook werken met plafondbedragen, waarbij een scholengroep bijvoorbeeld bepaalt dat een meerdaagse schoolreis niet meer dan 350 euro mag kosten. Zo voorkomt men dat scholen bewust dure reizen organiseren om leerlingen met een bepaald profiel af te schrikken.

Toch pleit de projectgroep niet voor de directe invoering van een maximumfactuur. Een maximumfactuur kan het probleem van armoede in de scholen niet oplossen. Het kan wel een deel van de oplossing zijn, waarbij plafondbedragen gecombineerd worden met een sensibilisering van het onderwijspersoneel, zodat zij streven naar een strakker kostenbeleid.

De jaarlijkse kostprijs van het STOS-project bedraagt ongeveer 350.000 euro.

MyTrustO en vzw SAM zijn partners in de stuurgroep, geeft Colette Victor nog mee. Zij denken mee na over een menselijker manier om schoolfacturen in te vorderen, en over de gevolgen van een agressief invorderingsbeleid. Dat wil echter niet zeggen dat STOS alle scholen aanmoedigt om met MyTrustO in zee te gaan. Er is geen enkele partner binnen de stuurgroep die van een bevoorrechte positie geniet. De prioriteit ligt steeds bij het uitwerken van een preventieve aanpak. Een invordering door een derde partij wordt steeds afgeraden.

Een belangrijk aandachtspunt binnen dit project is de privacy van de ouders en de leerling. Het solidariteitsfonds dient door een of twee personen te worden opgevolgd, en zij moeten op een discrete manier te werk gaan. De projectgroep is immers geen voorstander van het creëren van extra drempels, aldus *Miet De Bruycker*. Hoe meer drempels men creëert, hoe kleiner de kans dat ouders de

stap zullen zetten. En op die manier dreigen bepaalde gezinnen uit de boot te vallen.

De samenwerking tussen STOS en de lokale partners levert interessante resultaten op. Zo zijn er gemeenten die reeds met een kansentas of een UITPAS met kansentarieven werken, en langs die weg kunnen jongeren sneller toegang krijgen tot het solidariteitsfonds. Het gebeurt ook dat scholen via lokale overheden of armoedeorganisaties vernemen dat bepaalde gezinnen het heel moeilijk hebben. En ook in dat geval kan men een beroep doen op het solidariteitsfonds. Samenwerkingen met lokale spelers laten toe om discreter te werk te gaan en om bepaalde drempels weg te nemen. Men vermijdt zo bijvoorbeeld dat gezinnen bij elke instantie opnieuw hun verhaal moeten doen.

STOS heeft nu een volledig projectjaar achter de rug, en de spreker stelt vast dat scholen al een aantal quick wins hebben behaald. Maar *Colette Victor* pleit toch vooral voor een duurzaam beleid, met een project dat over meerdere jaren wordt uitgerold. Het is weinig realistisch om al na één jaar concrete effecten of resultaten te zien, maar ze haalt wel een aantal anekdotische resultaten aan.

Zo zijn er in Leuven al scholen die verschillende maatregelen hebben getroffen. Ouders met openstaande facturen worden per brief uitgenodigd voor een gesprek, en er werd een folder opgesteld met informatie over de schoolfactuur. Er vindt ook overleg plaats met de ouders, er zijn contacten gelegd met de buurtwerking, en de schoolkosten zijn geëvalueerd en gereduceerd. Het aantal onbetaalde schoolfacturen is daardoor op een jaar tijd van 5 naar 1,5 procent gedaald.

Er zijn ook scholen die nog geen concrete daling in het aantal onbetaalde facturen hebben vastgesteld, maar die wel inspanningen hebben geleverd om de schoolkosten te doen dalen. Zo heeft een school in Oostende de kostprijs voor de studierichting Haarzorg 50 euro goedkoper kunnen maken; de richting Schoonheidsverzorging werd 270 euro goedkoper. De spreker stelt vast dat verschillende scholen erin slagen om hun schoolkosten te verminderen, al zijn er nog geen concrete cijfers beschikbaar. De spreker is ervan overtuigd dat het project na een aantal jaren ook meetbare resultaten zal opleveren.

Miet De Bruycker erkent dat ouders soms moeilijk te bereiken zijn per brief. Daarom wil het project verschillende kanalen gebruiken om informatie te verspreiden. Het inschrijvingsmoment vormt een heel belangrijk communicatiekanaal, omdat dat in sommige gevallen het enige moment is waarop een school de ouders ziet of in elk geval zeker de ouders bereikt. De school moet dit moment dan ook aangrijpen om zo veel mogelijk informatie te geven: informatie over de schoolkosten zelf, over waar ouders terecht kunnen bij betalingsproblemen, over de manier waarop schoolfacturen kunnen worden betaald, of over de bijdrageregeling. Op het inschrijvingsmoment kan de school ook polsen naar hoe men de ouders het gemakkelijkst kan contacteren of bereiken.

De methodes die het STOS-project aanreikt, zijn voor elke doelgroep inzetbaar, ook voor ouders met een migratieachtergrond. Sommige scholen hebben een heel hoog percentage leerlingen met een migratieachtergrond. In dat geval wordt een ervaringsdeskundige met een migratieachtergrond ingeschakeld. Dat levert andere verhalen op dan wanneer men werkt met een ervaringsdeskundige met een Vlaamse achtergrond, aldus *Colette Victor*. In dat verband onderstreept ze ook het belang van heldere communicatie, zeker voor ouders die minder goed Nederlands spreken of voor minder geletterde personen. STOS gaat uit van een gelijkaardige aanpak in elke school, maar voor bepaalde doelgroepen kan het traject wel worden bijgestuurd.

De spreker gelooft dat er zeker scholen zijn die met het aangereikte materiaal aan de slag kunnen, maar die toch beter ook een lokale partner onder de arm nemen om samen een traject uit te werken. Scholen zijn zich niet altijd bewust van hun eigen blinde vlekken, en dat is zeker niet uit onwil. Een armoedeorganisatie of STOS kan die scholen helpen om die blinde vlekken te herkennen, en om de nodige expertise op te bouwen rond armoedebestrijding.

Het solidariteitsfonds is daarvan een goed voorbeeld, vindt *Miet De Bruycker*. Een school behaalt betere resultaten als ze externe partners bij het traject betreft.

Colette Victor geeft aan dat scholen verschillende methodes hanteren voor het beschikbaar stellen van schoolboeken. Ze vindt wel dat elke school hetzelfde uitgangspunt moet hanteren, namelijk dat het haar verantwoordelijkheid is dat elke leerling over lesboeken beschikt. De scholen moeten zelf de nodige stappen zetten om dit te verwezenlijken.

Miet De Bruycker benadrukt het belang van een gevarieerd aanbod aan schoolactiviteiten. Scholen stellen vast dat het aantal ziektebriefjes ontzettend hoog is voor activiteiten met een specifiek karakter, bijvoorbeeld sportdagen. Scholen moeten dan ook streven naar activiteiten die voor elke leerling toegankelijk zijn.

Het College ten Doorn in Eeklo is vorig jaar in het STOS-traject gestapt. *Annick Willems* geeft aan dat het accent vooral ligt op communicatie, en op de vooropgestelde doelstellingen rond het verminderen van schoolkosten. Maar een concreet resultaat kan ze op dit moment nog niet voorleggen; daarvoor is het nog te vroeg.

Ingeborg De Meulemeester deelt de zorg van Annick Willems, namelijk dat leerlingen die uit verschillende regio's komen moeilijker bereikbaar zijn. Daarom stelt ze voor om ook de Huizen van het Kind in het project te betrekken. Ook de VVSG kan een waardevolle partner zijn: veel gemeenten maken op dit moment hun beleidsplannen en zij beschikken ook over een stafmedewerker kinderarmoede. Samenwerking met de VVSG kan ook een aanzet zijn om de schepenen van Sociale Zaken warm te maken voor het traject. Volgens het lid is samenwerking net de grote sterkte van het initiatief.

Colette Victor bevestigt dat de stafmedewerker kinderarmoede van de VVSG in de stuurgroep van STOS zetelt. Er worden binnenkort ook goede praktijken uitgewisseld met de nieuwe schepenen van Onderwijs.

Ingeborg De Meulemeester dringt er toch op aan dat ook de schepenen van Sociale Zaken en Welzijn bij dit project worden betrokken.

Jan DURNEZ,
voorzitter

Jamila HAMDDAN LACHKAR
Ingeborg DE MEULEMEESTER
Caroline GENNEZ,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

aso	algemeen secundair onderwijs
bso	beroepssecundair onderwijs
CAW	centrum algemeen welzijnswerk
CLB	centrum voor leerlingenbegeleiding
GOK	gelijke onderwijskansen
OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
OKAN	onthaalklas voor anderstalige nieuwkomers / onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers
SAM	Steunpunt Mens en Samenleving
STOS	Samen Tegen Onbetaalde Schoolfacturen
tso	technisch secundair onderwijs
vte	voltijdsequivalent / voltijdequivalent
VVSG	Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten
vzw	vereniging zonder winstoogmerk